

İKV BİLGİ NOTU

2024 YOKSULLUK, REFAH VE GEZEĞEN RAPORU

Hatice Zeynep Şen, İKV Uzman Yardımcısı

Dünya Bankası 2024 Yoksulluk, Refah ve Gezegen Raporu'nu 3 Aralık 2024 tarihinde yayımladı.¹ Küresel yoksulluk, gelir eşitsizliği ve iklim değişikliği arasındaki karmaşık ilişkiyi ayrıntılı bir şekilde ele alan rapor, yoksulluğu sona erdirmek ve yaşanabilir bir gezegende refahı arttırmak amacıyla ortaya koyulan birbirine bağlı hedeflere yönelik küresel ilerlemenin, COVID-19 salgını sonrasında ilk değerlendirme olma özelliğini taşıyor. Rapora göre COVID-19 salgını sonrası aşırı yoksulluk ve gelir eşitsizliği derinleşirken küresel yoksullukla mücadele çabalarında ciddi bir duraklama yaşanıyor.

COVID-19 salgını ile 2020 yılından sonra dünyada yoksulluğun azaltılmasında ilerleme oldukça yavaşlamış ve terse dönüş başlamıştı. COVID-19 salgınına yanıt vermede fakir ülkeler zengin ekonomilerden daha kötü performans gösterdi. Daha sonra Avrupa ve Orta Doğu'da yaşanan çatışmalar da tahıl ve yakıt tedarikinde aksamalara yol açtı. İki yıl önceki 2022 raporunda ise yoksulluğun onlarca yıldır ilk kez arttığı ortaya konulmuş ve aşırı yoksulluk oranını 2030 yılına kadar %3'e düşürme küresel hedefi erişilemez hale gelmişti. Mevcut hızda ise bu hedefe otuz yıl boyunca ulaşılamayacağı kaydediliyor.

Küresel Yoksulluğun Azaltılması Neredeyse Durma Noktasına Geldi

Rapora göre yaklaşık 700 milyon insan, günde 2,15 dolardan az bir gelire aşırı yoksulluk içinde yaşıyor. Bu da küresel nüfusun %8,5'ine tekabül ediyor. Düşük ekonomik büyüme, COVID-19 salgınından kaynaklanan aksaklıklar ve artan kırılganlık nedeniyle ilerlemenin neredeyse durduğu ifade ediliyor. Düşük gelirli ülkelerdeki yoksulluk oranları ise COVID-19 salgınından önceki döneme kıyasla daha da artmış durumda.

Rapor, dünya nüfusunun %44'ünü oluşturan yaklaşık 3,5 milyar insanın, daha çok üst orta gelirli ülkeler için geçerli olan bir standarda (günde 6,85 dolar) göre yoksul kalmaya devam ettiğini belirtiyor. Bu standardın altında gelire yaşayan insanların sayısının ise 1990'lardan bu yana nüfus artışı nedeniyle neredeyse hiç değişmediği kaydediliyor.

2024 yılında Sahra Altı Afrika, dünya nüfusunun %16'sını oluştururken, aşırı yoksulluk içinde yaşayan insanların oranı %67 olarak ifade ediliyor. Bu, aşırı yoksulluk içindeki dünya nüfusunun üçte ikisinin Sahra Altı Afrika'da yaşadığı anlamına geliyor. Buna tüm kırılgan ve çatışmalardan etkilenen ülkeler de dahil edildiğinde bu oran, dörtte üçe çıkıyor. Aşırı yoksulluk içindeki dünya nüfusunun yaklaşık %72'si Uluslararası Kalkınma Birliği'nden (*International Development Association-IDA*) yardım alma kriterlerine uygun ülkelerde yaşıyor.

Mevcut gidişata göre, 2030 yılında 622 milyon insanın (küresel nüfusun %7,3'ü) aşırı yoksulluk içinde yaşayacağı tahmin ediliyor. Bu, 2013-2019 yılları arasında yaklaşık 150

¹ The World Bank, "Poverty, Prosperity, and Planet Report 2024", 03.12.2024, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstreams/8f505de6-d365-4f10-aa5a-353c39616895/download>

milyon kişinin aşırı yoksulluktan kurtulması beklentisine kıyasla, 2024-2030 yılları arasında yaklaşık 69 milyon kişinin aşırı yoksulluktan kurtulmasının öngörüldüğü anlamına geliyor. Ayrıca 3,4 milyar insanın, yani dünya nüfusunun yaklaşık %40'ının günde 6,85 dolardan daha az gelire yaşaması muhtemel görünüyor. Büyüme hızlanmazsa ve daha kapsayıcı hale gelmezse, aşırı yoksulluğun ortadan kaldırılmasının on yıllar alacağı ve insanların günlük 6,85 dolarlık yoksulluk sınırının üzerine çıkmasının bir yüzyıldan fazla süreceği ifade ediliyor.

Yoksulluk içinde yaşayan insanların büyümeden daha fazla yararlanmalarını ve büyümeye katkıda bulunmalarını sağlamanın artan şoklar karşısında dayanıklılıklarını artırmak için önemli olacağı bildiriliyor. Bunu sağlamak için ise daha fazla ve iyi düzeyde iş imkanlarının yaratılması ve eğitim, altyapı ve temel hizmetlere yatırım yaparak işgücü gelirlerini artırmanın gerekliliği vurgulanıyor.

Paylaşılan Refahtaki Gelişmeler Durdu

Dünya Bankası ortalama gelir artışının tek başına kalkınmanın yeterli bir göstergesi olmadığını bu nedenle büyümenin kapsayıcılığının bir ölçüsü olan paylaşılan refahı izlemenin önemli olduğunu ifade ediyor. Bu nedenle Dünya Bankası tarafından kullanılan, yeni bir paylaşılan refah göstergesi olan Küresel Refah Açığı (*The Global Prosperity Gap*), dünyanın ortalama olarak kişi başına günlük 25 dolarlık bir eşikten ne kadar uzakta olduğunu izliyor ve özellikle en yoksulların gelirlerine odaklanıyor.

Rapor, refah açığını azaltmadaki ilerlemenin COVID-19 salgınından bu yana durakladığını ve bu dönemde kapsayıcı gelir büyümesinde de yavaşlama olduğunu vurguluyor. Dünya nüfusunun yaklaşık beşte birinin yüksek eşitsizliğin olduğu ülkelerde yaşadığı kaydediliyor. Günümüzde yüksek gelir veya tüketim eşitsizliği seviyeleri Sahra Altı Afrika ülkeleri ile Latin Amerika ve Karayipler'de yoğunlaşıyor. Paylaşılan refaha ulaşma yolunda ilerlemeyi hızlandırmak için daha hızlı ve daha kapsayıcı bir büyümeye ihtiyaç olduğu vurgulanıyor. Mevcut büyüme oranlarında, tipik bir üst-orta gelirli ülkenin refah açığını kapatmak için yüz yıla ihtiyacı olacağı ifade ediliyor. Gelir artışı önemli ölçüde daha hızlı veya daha kapsayıcı olabilirse, ihtiyaç duyulan yıl sayısının azaltılabileceği ifade ediliyor.

İklim Değişikliği, Yoksulluk ve Eşitsizliğin Azaltılması için Temel Bir Risk Oluşturuyor

Rapor, iklim değişikliği ile yoksulluk ve eşitsizliğin azaltılmasındaki bağlantıyı da ortaya koyuyor. Günümüzde, beş kişiden birinin yaşamı boyunca şiddetli hava olayı riskiyle karşı karşıya olduğunu ifade eden rapor, bunun geçim kaynaklarında ciddi aksaklıklarla karşılaşma ihtimalini artırdığını ve yoksulluğu azaltma çabalarını önemli ölçüde engellediğini belirtiyor. Dayanıklılık güçlendirilmediği ve sera gazı (*Greenhouse Gas-GHG*) emisyonları azaltılmadığı takdirde, insanların iklim tehlikelerine karşı risklerinin artması bekleniyor.

İnsanları aşırı hava olaylarından korumak için ise iki alanda harekete geçmek gerekiyor:

- Risk yönetimini geliştirerek kırılganlığı azaltmak,

- Büyümenin emisyon yoğunluğunu azaltacak dönüşümlerini hızlandırarak gelecekteki iklim tehlikelerinin tırmanmasını önlemek.

Yaşanabilir bir gezegende yoksulluğun ortadan kaldırılması ve paylaşılan refahın artırılması için tüm dengelerin yönetilmesi gerektiği ifade ediliyor. Burada artan gelirler ile sera gazı emisyonlarının azaltılması arasındaki dengeyi anlamak, birçok alanda ilerlemeye yardımcı olabilecek veya dengeleri azaltabilecek sinerjik politikaları ölçeklendirmenin yollarını bulmak ve belirli gruplara ve topluluklara yönelik kısa vadeli geçiş maliyetlerini yönetmek önemli hale geliyor. Raporu bu noktada öncelikle ülkelerin birbirine bağlı hedeflerde nerede durduklarının göz önünde bulundurulması gerektiği ifade ediliyor. Buna yönelik tespitler ise şu şekilde;

- **Düşük gelirli bölgeler:** Ekonomik büyüme sağlayarak yoksulluğun azaltılmasına öncelik vermeli ve çok boyutlu yoksulluğu azaltmalı.
- **Orta gelirli ülkeler:** Kırılganlığı azaltan gelir artışına öncelik vermeli ve büyümenin karbon yoğunluğunu azaltacak sinerjileri yakalamalı.
- **Üst-orta ve yüksek gelirli ülkeler:** Bu ülkeler küresel sera gazı emisyonlarının beşte dördünü oluşturuyor. Bu ülkelerin geçiş maliyetlerini yönetirken düşük karbon yoğun ekonomilere geçişte hızlı hareket etmeleri gerekiyor.

Özetle 2024 raporu COVID-19 salgını sonrası dönemde küresel yoksulluğun azaltılmasında ciddi bir duraklama yaşandığını vurguluyor ve aşırı yoksulluk ile gelir eşitsizliğinin giderek derinleştiğini ortaya koyuyor. Temel çözüm önerilerinin başında ise daha fazla iş imkanlarının yaratılması, yoksul kesimlerin temel hizmetlere erişimlerinin artırılması ve kapsayıcı büyüme politikalarının izlenmesi geliyor. Sürdürülebilir kalkınma için uluslararası iş birliğini teşvik etmek ve finansman açıklarını kapatmak, daha sürdürülebilir, düşük karbonlu ve dirençli ekonomilere geçişi sağlamak için kritik öneme sahip. Dünya Bankası, gelir eşitsizliğini izlemek ve yoksulluğu ortadan kaldırmak için daha güçlü bir veri altyapısının kurulmasını da tavsiye ediyor. Rapor, yaşanabilir bir gezegende yoksulluktan uzak bir dünyaya ulaşmanın mümkün olduğunu ifade ediyor ancak bu ciddi bir çaba ve acil önlemler gerektiriyor.